

fartási ismeretek és ügyességek tanításáról a legilletékesebb adatok alapján áttekinthető világképet igyekezett adni. Ez a munka — a szakiskolák mellőzésével — arról ad felvilágosítást, hogy a különböző országok nép- és középiskolaiban mekkora fontosságot, nevelő és gyakorlati értéket tulajdonítanak a háztartásnak, illetőleg tanításának. A szerkesztő evégből három főfejezetben dolgozza fel 40 állam közoktatásügyi minisztériumának a részletes kérdőívekre érkezett jelentéseit (11—43. lap), majd ezeket eredetiben külön-külön is ismerteti.

A *Bevezetés* megállapítja, hogy e tárgykör tanítása körül a legnagyobb változatosság észlelhető, ami az egységes összefoglalást felette megnehezíti. Ez okból mi is csak egy-egy jelentősebb részletre szorítkozunk. A háztartástan az elemi iskolában nagyobb tért foglal el, mint a középiskolákban: amazokban csaknem mindenütt kötelező. (Az Egyesült-Államok 24.000 középiskolája közül 17.00-ben kötelező). A tanítás rendszerint a népiskolák felső, a középiskolák alsó osztályaiban folyik. Vannak iskolák, amelyekben külön napot szentelnek ennek a tárgynak; továbbá országok, ahol a népiskolák végzett leányok számára kötelező a rendszeres háztartástan. Az évvégi vizsgálatok keretében csak néhány államban szerepel; különleges berendezésekkel is csak elvétve találkozunk; az anyag beszerzése túlnyomóan a növendékeket terheli, viszont az értékesítés őket illeti. Külön fejezet ismerteti a kiegészítő és továbbképző tanfolyamokat; a 40 állam közül 16-ban (főleg Angolországban) külön e célra felszerelt vasúti kocskik közvetítésével vándor-háztartástant szerveztek kitűnő sikerrel. Kilenc állam a fiúk megfelelő kiképzéséről gondoskodik, részben fakultatív beállítással. A célkitűzésben a gazdasági, családi és társadalmi szempontokat hangsúlyozzák, mellettük több országban a nevelő és oktató tényezők is szerepelnek. A célkitűzéshez alkalmazkodnak a tantervek külön-külön a nép- és közép-, úgyszintén a falusi és vidéki iskolák számára. A tanítási eljárást illetőleg a gyakorlati módszer van fölényben, jóllehet azt néhány államban (Franciaország, Belgium, Norvégia) elméleti megalapozás előzi meg. Tanerők dolgában a népiskolában a rendes tanítókra, a középiskolában képesített tanárookra hárul a feladat. A felügyelet, illetőleg ellenőrzés is kétféle: rendes tanfelügyelők, vagy szakfelügyelők útján történik. Külön tanulmányos fejezet (24—26) ismerteti a háztartási ismeretek kiterjesztésére irányuló legújabb törekvéseket, mozgalmakat, intézményeket. A vázlatosan feltüntetett változatos kép — a szerkesztővel egyetértően — annak a reménynek enged teret, hogy az e téren szerzett különböző tapasztalatok is hozzájárulhatnak a népek békés együttműködéséhez.

A kimerítő magyar miniszteri jelentésről (121—25) a *Bevezetés* több ízben megemlékezik (19, 20, 26, 27). kf.

**Fritz Rahn: Aufsatzziehung.** Frankfurt, é. n., Diesterweg. 63 lap.

A szerző egyike a német fogalmazástanítás legkiválóbb képviselőinek. »Die Schule des Schreibens« című, öt füzetnyi tanítási segédkönyv-sorozatának a hozzá való három vezérkönyvecske (Lehrerheft) határozott célkitűzésével, világos szerkezetével, jól kiválogatott, igen gazdag és sehol se száraz példatárával, a tanulók képességeit józanul számbavevő feladataival igazán kitűnő eszköze a tanításnak. Új műve szorosan hozzákapcsolódik e stílusgyakorlatokhoz: a német középiskolai tanárságnak kíván utat mutatni a dolgozatok íratásában.

Rövid bevezetésében az egész középiskolai tanfolyamot szerves egységben látó, tervszerű eljárás szükségességét fejtegeti. A feladat ez: a tanulóknak »saját, tapasztalás, érzelem vagy elmélkedés által szerzett élményszerű lelki tartalmukat kell nyelvi formákba önteniök, tehát bizonyos értelemben alkotó munkát végezniök.« Ennek megvárnia: a feltételei: lelki összeszedettség, külső kényszertől való mentesség, a gondolatok megérleléséhez szükséges nyugalom, testi-lelki frissesség, bizonyos szellemi feszültség. Ebben csak a tanár személyes magatartása, odaadása segítheti őket: ha sikerül bennök a tudatos alakítás vágyát és erejét felkeltenie, nyert ügye van. Nem szabad persze egyszerűen, szentvtelenül rájuk hagynia a dolgot; a tarka témák és változatos stílusformák közti bukdácsolás nem vezethet biztos készsége; a tanárnak, ha nem is recept szerint, mégis okvetlenül tervszerűen kell eljárnia. Ezen azt érti, hogy a tanulók munkáját a dolgozatok tárgya és stílusformái tekintetében bizonyos fokig meg kell kötnie, korlátok közé kell szorítania. Céltudatos munkája kétirányú: olyan dolgozatokat kell iratnia, amelyek különösebb tárgyi nehézségeket nem okoznak és e mellett alkalmasak határozott és előre megállapított stílusformák begyakorlására. E két követelmény szemeltartása biztosítja a fogalmazás-tanítás tervszerűségét; ami így, a szabad mozgásból elvész, azt a tanárnak kell, minden segédeszköz latbavetésével, pótolnia.

Ezért tehát elvi okokból, szabja szűkre az utat a szerző: nem csak irányvonalakat tűz ki, hanem részletesen ki is dolgozza mind a nyolc osztály egész évi fogalmazás-tanítási tervezetét. A munkatervképzítés természetesen adódó kérdései: 1. Hogyan osszuk el az egész évre a dolgozatok számát és fajait? 2. Milyen feladatokat végeztessünk előkészítésül és minöket tartunk fenn magának a dolgozatírásnak? 3. Hogyan óvjuk meg magunkat és tanítványainkat az anyag hiányos tudásából származó meglepetésektől? E kérdések elvszerű eldöntése után a szerző a német középiskolai tanterv követelményeinek szigorú szemeltartásával készült és minden részletében megokolt tanmenetet mutatja be. Könyvének ez a terjedelmes (8—63. l.) része — osztályonként külön-külön — a következőképen tagolódik. Először megállapítja: melyek az osztály színvonalának megfelelő stílusformák s milyen tárgykörök felelnek meg nekik. Ezt követi a formai és tartalmi előkészítés elveinek és módjának vázolósa, majd magának az évi munkatervnek a bemutatása: minden dolgozatnál megjelöli annak jellegét (megfigyelés, leírás, jellemzés, stb.), tárgykörét (pl. katonaelet, vásár, gazdasági, politikai élet, stb.), az előkészítésül végeztetett házi feladatokat, megadja a kitzött dolgozattímet, végül számos az illető fokon kidolgozásra ajánlható témát közöl.

A könyvecské minden lapja arról tanuskodik, hogy szerzője nemcsak igen tapasztalt, hanem lelkes és lelkiismeretes tanár; mindenképen jogosult rá, hogy utat mutasson. Ez az út — ő maga hangsúlyozza többször — csak egyike a járható utaknak; az adott minta nyomán kinek-kinek magának kell eldöntenie: egyénisége és sajátos viszonyai mit és mennyit engednek megvalósítani. Mi magyarok se követhetnők mindenestül; eszményeink és kialakult gyakorlatunk sok tekintetben (pl. a politikai tételek tekintetében) mások; az azonban kétségtelen, hogy a könyv fő gondolata: a teljes középiskolára tekintő *tervszerűség követelése*, valamint nemcsak a tárgyi, hanem a formai *fokozatosság hangsúlyozása* is helyes és gyümölcsöző. Epen ezért az egyébként nálunk is sok helyütt már régóta használatos munkaterv kidolgozásánál jó segítségül szolgálhat.

Székely Károly.